

Postbus 350
6700 AJ Wageningen
Nudepark 145
6702 DZ Wageningen
Tel. (0317) 41 96 60
Fax (0317) 41 45 95

E-mail info@kad.nl
Internet www.kad.nl
BTW-nr. NL 8127.91.976.B01
KvK 09138519
IBAN NL28 RABO 0367 0993 49
BIC RABONL2U

Gemeente Waterland
t.a.v. de heer E. van Oostrum
Postbus 1000
1140 BA Monnickendam

Wageningen, 4 februari 2020

Ons kenmerk : KAD/2020/0033/MM/MBe

Cliëntnummer: 002802

Betreft : rapportage onderzoek rattenoverlast wijk De Vennen te Monnickendam

Geachte heer van Oostrum,

Conform afspraak ontvangt u hierbij onze verslaglegging met betrekking tot het door onze adviseur, de heer M.C. Middelkoop uitgevoerde onderzoek d.d. 21 januari jl., naar aanleiding van meldingen betreffende rattenoverlast in de omgeving van wijk De Vennen te Monnickendam.

Mocht u vragen of opmerkingen hebben naar aanleiding van deze rapportage, dan kunt u rechtstreeks contact opnemen met de heer Middelkoop op telefoonnummer 06-109 674 24 of per e-mail mmiddelkoop@kad.nl.

Met vriendelijke groet,
namens het KAD,

A handwritten signature in blue ink, which appears to read 'B. Meerburg'.

Dr. ir. B.G. (Bastiaan) Meerburg MBA
Directeur

Rapportage onderzoek rattenoverlast

Inleiding en opdracht

Het KAD heeft opdracht gekregen van de gemeente Waterland, om in de omgeving van wijk De Vennen te Monnickendam een onderzoek in te stellen naar de oorzaken van gemelde rattenoverlast. Het doel van het onderzoek is om aanwezigheid van ratten en daaraan gerelateerde oorzaken vast te stellen, in een rapport vast te leggen en tevens te voorzien van adviezen om de overlast aan te pakken en herhaling in de toekomst te voorkomen.

Het onderzoek is uitgevoerd door de heer M.C. Middelkoop, werkzaam bij Stichting Kennis- en Adviescentrum Dierplagen (KAD) te Wageningen, onder begeleiding van de heer E. van Oostrum, werkzaam als werkvoorbereider openbare ruimte bij de gemeente Waterland. Tijdens het onderzoek is mevrouw A. Wolterbeek van de dorpsraad aangesloten.

Bruine rat (*Rattus norvegicus* Berkenhout)

Orde: Rodentia (knaagdieren)

Familie: Muridae (muizen en ratten)

Ratten zijn zogeheten cultuurvolgers. Dit betekent dat daar waar mensen zijn, ook ratten zijn. Ratten maken onderdeel uit van de (stads)natuur en onze omgeving. We moeten er echter voor zorgen dat de populatie niet zo groot wordt dat zij voor overlast zorgt. Hier kunnen we als mens zelf iets aan doen. Vaak ongemerkt, creëert de mens namelijk zelf een situatie welke ideaal is voor ratten, denk hierbij aan voedselaanbod, schuilgelegenheid en warmte. Wanneer ratten in de omgeving aanwezig zijn waar bovengenoemde factoren aanwezig zijn, zullen ze zich in de omgeving blijven ophouden en zich voortplanten.

Uiterlijk

De bruine rat heeft meestal een grijsbruine rug en een lichtere buik. De bouw is een stuk steviger dan die van de zwarte rat, daarnaast is de snuit van de bruine rat ook wat stomper. Erg kenmerkend is de dikke, vrijwel kale, staart. De bruine rat wordt gemiddeld 22 – 30 cm en weegt ca. 500 gram.

Leefwijze

De bruine rat is een cultuurvolger en heeft een bijzonder groot aanpassingsvermogen, kan uitstekend graven, zwemmen en klimmen. De reuk is het belangrijkste zintuig. Meest 's nachts actief. Bruine ratten zijn alleseters met voorkeur voor het beste wat voorhanden is. De bruine rat heeft zich over geheel Nederland verspreid.

Onderzoekslocaties

Onderzoeksstrategie

Uitgaande van de biologie en leefwijze van bruine ratten in relatie tot de omgeving, zijn de volgende onderwerpen tijdens de inspectie in ogenschouw genomen:

- Omgevingsfactoren
- Bedrijfsmatige/huishoudelijke aspecten
- Bouwkundige status
- Aanwezigheid bruine ratten
- Huidige preventieve maatregelen
- Huidige bestrijding

Tijdens het onderzoek zijn de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- Er is een visuele inspectie uitgevoerd op de onderzoeklocatie.
- Van relevante onderwerpen zijn foto's gemaakt.
- Huidige preventie en bestrijding besproken met de heer van Oostrum.

Bevindingen

De volgende omgevingsfactoren zijn relevant:

- De woonwijk kent een bebouwing uit verschillende perioden en varieert van historische woningen tot voornamelijk woningbouw uit de jaren '70. De wijk ligt landelijk en in een waterrijk gebied. De meeste groenvoorziening en tuinaanleg zijn van dien aard, dat dit een natuurlijke leefomgeving voor onder andere bruine ratten creëert. Bruine ratten zijn cultuurvolgers en waar mensen actief zijn zullen ratten zich trachten te huisvesten.

Bedrijfsmatige/huishoudelijke aspecten:

- **Basisschool De Havenridders (foto 1)** Open afvalcontainers geven ratten toegang tot voedsel en kan leiden tot rattenoverlast.
- **Basisschool De Havenridders (foto 2)** Straatkolk met restafval en voedsel op het schoolplein. Is een schuil en ontwikkelingsplaats voor ratten. Is deze opgenomen in het rioolbeheer?
- **Cafetaria de Rob (foto 3)** Open afvalcontainers geven ratten toegang tot voedsel en kan leiden tot rattenoverlast.
- **In de woonwijk (foto 4)** Open afvalcontainers geven ratten toegang tot voedsel en kan leiden tot rattenoverlast.
- **In de woonwijk (foto 5 t/m 7)** Achterstallig tuinonderhoud geeft ratten een ongestoorde Leef- en ontwikkelomgeving.

Relevantie tot de bouwkundige status:

- **Basisschool De Havenridders (foto 8 t/m 12)** Verouderd gebouw met achterstallig onderhoud. Openingen onder het pand, kapotte regenpijpen en verzakkingen van straatwerk.
- **In de woonwijk (foto 13 t/m 17)** Verzakkingen van straatwerk in de wijk. Hier zijn diverse openingen aangetroffen waar ratten gebruik van (kunnen) maken om zich te verplaatsen, schuil te houden en/of te nestelen.
- **In de woonwijk (foto 18)** Kapotte regenpijpen in de wijk. Ratten maken gebruik van open afvoeren om te verplaatsen, schuilen en/of te ontwikkelen.
- **In de woonwijk (foto 19 t/m 22)** Openingen in gebouwen waardoor ratten zich (kunnen) verplaatsen.

Aanwezigheid bruine ratten:

- In de wijk zijn bruine ratten aanwezig. Op zich niet vreemd, ratten komen in geheel Nederland voor. Rattenholen in de openbare groenvoorziening zijn tijdens het onderzoek, op een enkele na, nauwelijks aangetroffen (**foto 23**). Wel blijkt uit de verzakkingen van het straatwerk en andere bouwkundige gebreken, dat er activiteit is (geweest) van ratten. Het is niet uitgesloten dat door gebreken aan rioleringen, afvoeren en bouwkundige tekortkomingen er overlast van ratten ervaren wordt na zonsondergang. Mogelijk komen ratten dan tevoorschijn uit voornoemde gebreken. In de wijk is tijdens het onderzoek geen overdaad van voedselaanbod gesignaleerd. Mogelijk is deze situatie tijdens het toeristenseizoen anders.

Huidige preventieve maatregelen:

- **Basisschool De Havenridders** Preventief is het van belang dat er geen zwerfafval en volle afvalbakken en voedselresten achtergelaten worden. Tijdens de inspectie is gebleken dat er dergelijke tekortkomingen zijn. Tevens zijn er bouwkundige tekortkomingen. Een plaagdierbeheersplan op deze locatie ontbreekt of is niet voorhanden.
- **Cafetaria de Rob** Preventief is het van belang dat er geen zwerfafval en voedselresten achtergelaten worden. Tijdens de inspectie is niet gebleken dat er dergelijke tekortkomingen zijn. Wel is een afvalcontainer niet afgesloten. Het is onduidelijk of hier een plaagdierbeheersplan aanwezig is.
- **In de woonwijk** Er zijn tekortkomingen aan het openbare straatwerk, gebouwen en groenvoorziening geconstateerd. Groenonderhoud schiet met name ook bij veel woningen tekort. Deze factoren in combinatie met aanbouw van de vele schuurtjes, biedt ratten een ideale leefomgeving. Komt hier een rioolgebrek, zwerfafval door seizoensinvloeden of het op een onjuiste wijze houden van boerderijdieren zoals kippen bij, dan zijn de ideale omstandigheden geboren voor een rattenplaag.

- **De gemeente** vermeld het volgende op de gemeentelijke website:
 - Ongedierte bestrijden. Wanneer u overlast heeft van ongedierte, probeert u dan te lokaliseren waar het nest of de bron van het probleem zich bevindt. En probeer indien mogelijk ook vast te stellen om welk soort het gaat voordat u hulp gaat inschakelen.
 - Wanneer het ongedierte zich bevindt in openbaar groen, plantsoenen, openbare groenstroken, groenbakken (kijkgroen), bermen en parken, kunt u tijdens kantooruren telefonisch contact opnemen via telefoonnummer (0299) 658 585.
 - Voor een nest/bron op privéterrein zult u zelf een gespecialiseerd bedrijf in moeten schakelen. De kosten zijn bij laatstgenoemd geval dan ook voor eigen rekening.
 - (Bruine) ratten. Om plagen en ongedierte te voorkomen is het raadzaam geen etensresten, dierenvoer etc. te laten slingeren of onafgedekt te bewaren en uw tuin niet te verwaarlozen. We raden ook aan om altijd kieren, scheuren en gaten te dichten. De gemeente bestrijdt geen ongedierte als het nest zich niet in de openbare ruimte bevindt. U kunt zelf een ongediertebestrijder inschakelen om de bron (nest) te lokaliseren dan wel te bestrijden.

Plaagdierbeheer binnen de gemeente is onvoldoende vanuit Integrated Pest Management (IPM) vormgegeven. Beleid ten opzichte van plaagdierbeheer ontbreekt en/of is niet voorhanden.

Conclusie na analyse

De ervaren overlast is niet terug te vinden in zichtbare aanwezigheid van ratten overdag, rattensporen, ritten of holen. Dit wil niet zeggen dat er geen rattenoverlast ervaren wordt of aanwezig is. Ratten kunnen zich in deze wijk verschuilen in mogelijk gebrekkige water/rioolafvoeren. Dit kan zowel op openbaar terrein zijn als bij particulieren. Vervolgonderzoek zal dit mogelijk vast kunnen stellen of uitsluiten. Daarnaast is er de mogelijkheid dat ratten zich verschuilen op particulier terrein in de tuinen, onder houtopslag en onder /in de vele aangebouwde schuurtjes. Vervolgonderzoek zal dit mogelijk vast kunnen stellen of uitsluiten. Tevens is het goed mogelijk dat seizoensinvloeden door toeristen hier een rol spelen.

Advies op kort termijn

- Geconstateerde aantoonbare bouwkundige gebreken (laten) repareren.
- Zorgen dat afvalcontainers tijdig geledigd worden en ten alle tijden gesloten zijn.
- Zekerheid hebben dat het rioleringsstelsel openbaar gebied op orde is en dat **alle** waterkolken in een onderhoudsplan zijn opgenomen en werkende keerkleppen hebben.
- Geef zwerfafval en volle openbare afvalbakken geen kans tijdens het hoogseizoen.

- Verzorg een voorlichtingsavond voor de bewoners met bijvoorbeeld het thema “rattenpreventie is van maatschappelijk belang”

Advies

Wij adviseren u om als gemeente een duurzaam en verantwoord beleid plaagdierbeheer op basis van Integrated Pest Management te laten initiëren. Een dergelijk beleidsstuk dient als basis om te komen tot uitvoeragenda's voor alle betrokken stakeholders.

Uitgangspunten bij een beleidsstuk zijn bijvoorbeeld:

- Dat er kennis is betreffende IPM in het beleidsstuk.
- Dat dierwelzijn hoog in het vaandel staat. Dieren die niet worden geboren hoeven ook niet te worden gedood.
- Dat volksgezondheid voorop staat. Een wettelijke zorgplicht van de gemeente voor haar burgers.
- Dat handhaving gewenst is. Rechten en plichten voor burgers, bedrijven, instellingen en lokale overheid dienen duidelijk te zijn.
- Dat Publieksvoorlichting een must is. De gemeente heeft hierin een verantwoorde taak.
- Dat preventie en bestrijding een maatschappelijke taak is. Wie doet wat? Waar liggen verantwoordelijkheden?

Foto's

Foto 1: School, open afvalcontainers

Foto 2: Vervuilde straatkolk schoolplein

Foto 3: Cafetaria de Rob, open container

Foto 4: In woonwijk open containers

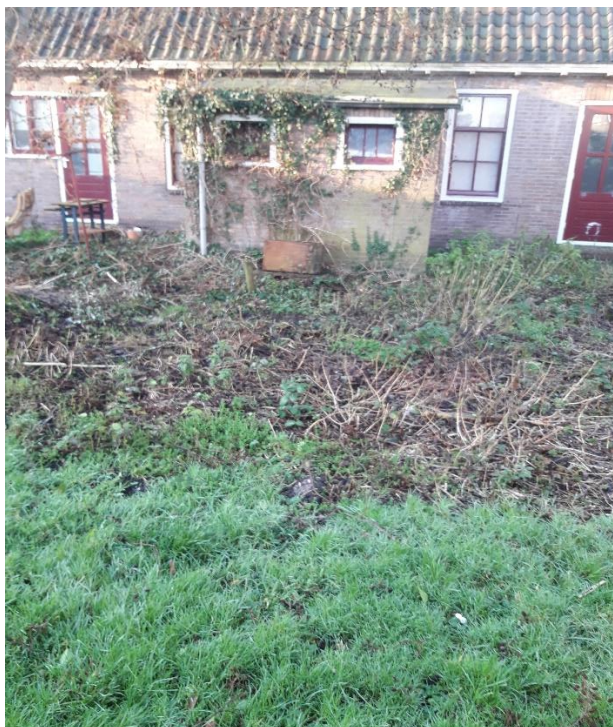

Foto 5: Achterstallig tuinonderhoud, leegstand in wijk

Foto 6: Achterstallig tuinonderhoud in wijk

Foto 7: Achterstallig tuinonderhoud in wijk

Foto 8: School, openingen onder gebouw

Foto 9: School, kapotte regenpijp

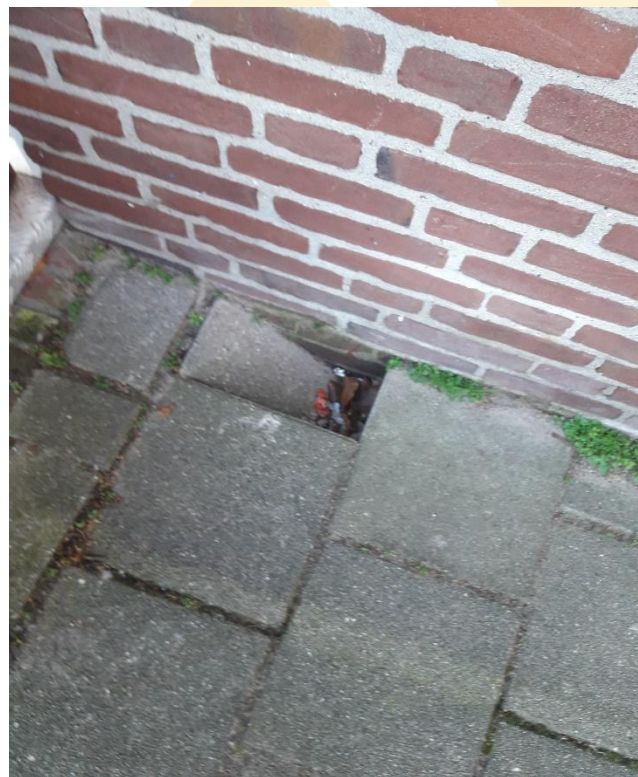

Foto 10: School, verzakkingen straatwerk

Foto 11: School, verzakkingen straatwerk

Foto 12: School, voedselresten en verzakking straatwerk

Foto 13: Verzakt straatwerk in de wijk

Foto 14: Verzakt straatwerk in de wijk

Foto 15: Verzakt straatwerk in de wijk

Foto 16: Verzakt straatwerk in de wijk

Foto 17: Verzakt straatwerk in de wijk

Foto 18: kapotte regenpijpen in de wijk

Foto 19: Openingen in gebouwen in de wijk; worden wellicht gebruikt door ratten

Foto 20: Openingen in gebouwen in de wijk; worden wellicht gebruikt door ratten

Foto 21: Openingen in gebouwen in de wijk; worden wellicht gebruikt door ratten

Foto 22: Openingen in gebouwen in de wijk; worden wellicht gebruikt door ratten

Foto 23: Een enkele rattenhol in het openbare groen